

Zeki Sarıhan

□□□□□□□□□□□□□□□□ Kendisine CHP'yi dert edinmeyen kişi yok gibidir. İktidarı, muhalefeti, sağcısı, solcusundan başka bizzat CHP'liler için de CHP bir dert halindedir.

CHP için en çok sorulan, merak edilen konu, onun neden iktidar olamadığıdır. Bu soru iktidar olamamış ve olamayan bütün partiler için geçerli ise de CHP için daha anlamlıdır. Çünkü CHP 1923'ten 1950'ye kadar kesintisiz olarak 27 yıl iktidarda kalmıştır. 1950'den sonra muhalefete düşmüş, zaman zaman tek başına iktidara yaklaşan sonuçlar almışsa da çoğunluğun oyunu alamamıştır. En başarılı olduğu dönem 1971 askerî darbesinden sonra Ecevit'in genel başkan olduğu 1973 seçimleridir.

Demokrat Parti, Adalet Partisi, Anavatan Partisi, Adalet ve Kalkınma Partisi gibi sağcı, liberal, muhafazakâr partiler tek başlarına iktidara gelecek kadar oy aldıkları halde, CHP niçin bunu başaramamaktadır?

Türkiye'de seçimleri CHP'nin değil de sağ partilerin kazanmasının nedeni tek değildir. İktidara gelebilmek bazı şartların bir araya gelmesi gerekir. Birinci olarak partinin temsil ettiği sınıfın güçlü olması, ikinci olarak partinin geniş yığınların özelemlerine cevap verecek bir program ortaya koyması, üçüncü olarak halk içinde yaygın, güçlü ve kararlı bir örgütlülüğe sahip olması gerekir. Bunlara başka bazı şartlar da eklenebilir. Genel başkanın güçlü ve güvenilir biri olması gibi. Ancak unutmamalıdır ki şeyh uçmaz onu uçuran müritleridir. Her parti, kendi içinden en iyi politika yapanları öne çıkarır, CHP de bunun istisnası değildir. Menderes'in "Ođunu aday göstersem kazanır" sözü ve bunun maalesef doğru olması, sorunun genel başkanlıkta veya adaylarda olmadığını kanıtlayan örneklerdendir.

CHP'nin öncelikle sınıfsal ve politik yerini saptamada yarar vardır. CHP'nin sınıfsal tabanı büyük burjuvazinin bir kanadından başlayarak küçük burjuvaziye kadar uzanmaktadır. Politik olarak kendini Sosyal demokrat olarak nitelemektedir. CHP, daha çok öğrenim görmüş, laik, aydın kesimlerin partisidir. Alevi kesimlerin desteğine sahiptir. Köylerdeki nüfuzu çok zayıftır, Kürt

nüfus içindeki etkisi ise nerdeyse sıfıra inmiştir.

Türkiye'nin en zenginleri günümüzde AKP tarafındadır. AKP, ABD'nin de bölgedeki çıkarlarına uygun bir politika izlemektedir. Bu nedenle Batılı büyük güçler tarafından da desteklenmektedir. Fakat Türkiye siyasi tarihi seçimi kazanmak için en zenginlerin çıkarlarını savunmanın ve yabancı güçlere dayanmanın şart olmadığını kanıtlamıştır. Halk kitlelerini harekete geçiren ve onlara dayanan partilerin de seçim kazandıkları gerek CHP tarihinde, gerek dünya tarihinde görülmektedir.

CHP niçin iktidara gelecek kadar oy alamıyor? Bunun birçok nedeni olmakla birlikte yalnız biri üzerinde duracağız. Bu neden CHP'nin 1923-1950 tarihleri arasında uyguladığı halkla bütünleşmeyen, onların özlemlerini dikkate almayan politikalarıdır. Aslına bakılırsa, Tek Parti Dönemi'ne damgasını vuran CHP diye bir örgüt yoktur. Bu dönem şeflik dönemidir ve CHP şeflik tarafından kullanılan göstermelik bir örgüttür.

1923'te Cumhuriyet ilan edildiğinde Türkiye henüz Tek Parti Dönemi'ne girmiş değildi. Halifelik de 1924'te kaldırılmıştır. Tek Parti Yönetimini 1925'te Takriri Sükûn Kanunuyla başlatmak gerekir. Bu dönemde tekke ve zaviyeler kapatılmış, medeni kanun kabul edilmiş, aşar vergisi kaldırılmış, yeni yazı kabul edilmiş, 1930'da kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. Bunların hepsi halkın yararına yeniliklerdir. Ancak bunları gerçekleştiren de CHP örgütü değildir. Sınırsız yetkilerle donanmış Mustafa Kemal Paşa'dır.

Bu dönemde CHP, her dört yılda bir ikinci seçmenlerin oy kullandığı göstermelik seçimlerle mebuslukları "kazanmış" görünse de başka bir parti karşısında zafer ilan etmekten yoksun kalmıştır. Milletvekillerinin tamamı atama ile getirilmiştir. Bu nedenle parti, devletin yönetiminde karar verici bir örgüt de değildir. Alınmış kararları onaylama durumunda kalan göstermelik bir partidir.

Bu nedenle CHP'nin "Cumhuriyet Devrimlerini biz yaptık" diye övünmeye hakkı yoktur. Böyle bir hak varsa bu tek başına karar veren Ebedi Şef'in ve (biraz daha az olmakla birlikte) Milli Şef'indir. Tek Parti döneminin başarı ve başarısızlıklarıyla ilgili tartışma CHP üzerinden değil, Atatürk, İnönü, Celal Bayar, Fevzi çakmak üzerinden yapılmak zorundadır. Bütün tek parti döneminde mebus, İş Bankası Genel Müdürü, İktisat Vekili ve Başbakanlık yapan Celal Bayar, 1945'te yeni bir parti kurdu diye bu dönemin sorumluluğundan kurtulamaz. DP'nin de 1950'de iktidara gelince "*Devri sabık yaratmayacağız*" demesinin nedeni, o devirden DP yöneticilerinin de sorumlu olmasıdır. Böyle bir sorgulama yapılsaydı Celal Bayar'a sorulacak epey soru vardı.

Bunların başında İş Bankası meselesi gelecekti...

CHP ancak rakipleriyle yarıştığı 1950 seçimleriyle parti olabilmiştir. 1946 seçimlerini saymıyorum, çünkü bu seçimlerde rakiplerinin oyları eksik sayılarak CHP hükmen galip sayılmıştır.

“Tek Parti Dönemi” olarak anılan, gerçekte parti dönemi de olmayan 1923-1950 döneminin halk kitleleri açısından önemi bazı üst yapı devrimlerinin onlar tarafından reddedilmesi değildir. Türkiye halkının halifeliği savunduğu, onu kaldırdığı için devlete (CHP’ye kızdığı) söylenemez. Halifeliği ancak Osmanlı artığı bir takım feodaller savunuyorlardı. Medreseler zaten devirlerini tamamlamışlardı. Medeni Kanun’un halka hiçbir zararı dokunamazdı. Aşarın kaldırılmasını halk büyük bir memnurlukla karşılamıştır. Okuma yazma bilenlerin sayısı çok az olduğu için Latin harflerinin kabulü önemli bir sorun yaratmamıştır. Üstelik bu kanun okuma yazmayı kolaylaştırmıştır.

Ancak... Bu dönemde Türkiye’de küçük bir azınlık, bu üst yapı devrimlerini yaparken halk kitlelerini yanlarına almamışlar, onların ekonomik ihtiyaçlarıyla ilgilenmemişlerdir. Kurtuluş Savaşı yıllarında bir halk devleti kurmaya, iktidarı halka vermeye söz verdikleri halde, sözlerini tutmamışlardır. Devleti kullanarak kendileri bir an önce zengin olmaya bakmışlardır. Bankalar, şirketler kurmuşlar, kendilerini, eş ve dostlarını devlet imkânlarını kullanarak buradan nemalandırmışlardır. Uygulanan iktisadi devletçilik zengin yaratmayı amaçlayan ve buna hizmet eden bir devletçilik olmuştur. İktidarı denetleyecek, yolsuzlukların hesabını soracak hiçbir örgütlenmeye izin vermemişler, özellikle emekçilerin haklarını savunan örgütleri şiddetle yasaklamışlardır. Bu iktidar merkezde bir avuç bürokrat-burjuvazidir. Taşradaki dayanakları ise tüccar, tefeci ve toprak ağalarıdır. Taşranın bu geleneksel sınıfları, kendi iktidarlarına dokunmadığı için merkezin tercihi olan batılı bir yaşam tarzına ses çıkarmamıştır. (Bunun acısını serbest kaldığı 1950’den sonra çıkaracaktır)

Korkut Boratav’ın işaret ettiği gibi, Kurtuluş Savaşı sonrasında Rum ve Ermenilerden kalan toprakların işlenmesi, savaşın sona ermesiyle üretime yönelen işgücü nedeniyle iktisadi durum bir süre tatmin edici gitmişse 1930’lara doğru halkın geçimi iyice zorlaşmış, buna karşılık halk üzerindeki devlet baskısı daha da artmıştır. Yönetici sınıf, kendinin kısa zamanda zengin olmasına karşı itirazları ve adil bir bölüşüm isteğini önlemek için Türkiye toplumunun “*sınıfsız bir toplum*”

olduğunu ileri sürmüştür. Bugün bile o dönemin uygulamalarını haklı çıkarmak için Türkiye’de o dönemde sınıfların olmadığını ileri sürenler vardır! Devlet yatırımlarına sermaye bulma işi nerdeyse tamamen köylülerin sırtına yıkılmıştır. Köylüler bu dönemi jandarma ve tahsildarla hatırlamaktadırlar.

Bu yazdıklarım, benim yorumlarım değildir. Cumhuriyet dönemini yaşamış veya yorumlamış hemen bütün aydınlar Yakup Kadri'den Falih Rıfkı'ya, Şevket Süreyya Aydemir'den, Şefik Hüsnü Değmer'e, Hikmet Kıvılcımlı'dan, Mehmet Ali Aybar'a ve Doğan Avcıoğlu'na kadar bu gerçeği belirtmişler, Cumhuriyet'in halkçılık yapamadığını anlatmışlardır. Attila İlhan, 1940'lı yılları *"karanlık yıllar"* olarak adlandırırken haksız değildir. Böyle tekçi bir siyasal yapıda bilim ve sanatın geliştiğini söylemek de mümkün değildir. *"Barikakai hakikati"* doğu

racak bir

"müsamedei efkâr"

"a izin verilmemiştir. Fevzi Çakmak'a emanet edilen ordu teşkilatı bile yenilenememiştir.

Hürriyetsizlikten iktidar bile bunalmış, 1930'da icazetli de olsa yeni bir parti daha kurdurulmuştur. Dürüst bir seçim olsaydı, bu seçimde CHP'nin iktidarı kaybetmesi kaçınılmazdı. Bu göze alınmayarak Serbest Fırka çok geçmeden kapatılmış, daha sonra parti içinde kurulan ve üyeleri atama ile belirlenen serbest bir grup kurma işi de işlevsiz kalmıştır.

Tek parti döneminde partiler eşit şartlarla seçime girselerdi halk kitlelerinin CHP'ye oy vermeyeceği kesin gibidir. Bunun nedeni *"CHP Halifeliği kaldırdı, yeni yazıyı getirdi, onun için oy vermeyelim"* değil, *"Bizi aç ve hürriyetsiz bıraktı"* ol

acaktı. CHP'nin şehirli aydınlar, memurlar ve bir kısım toprak ağasından oy alacak olması ve daha sondaki yıllarda da alabilmesi, Tek Parti Dönemi'nde kollanıp korunmalarıdır. Yani rejim onlar lehine işlemiştir. Partinin bugün bile toprak ağalarını dışarıda tutarsak bu kesimlerden oy alması o dönemin

"hatırası"

ndandır. Köylülerden ve yoksullardan oy alamayışının nedeni de o dönemin "

hatırası"

ndandır.

Esasına bakılırsa Türkiye'deki siyasi mücadele esas olarak örgütlülükleri uzun süre yasaklanmış, kendine güven duygusu bastırılmış olan emekçilerle hâkim sınıflar arasında değil, hâkim sınıfların çeşitli kesimleri arasındadır. Dün de bugün de. Halk kitleleri esas olarak oy deposudurlar. Hâkim sınıflar, iktidarlarını meşrulaştırmak, yani sandıktan da çıkmak için çeşitli cilveler yapmakta, halka yakın yürümeye çalışmakta, zaman zaman kendi *"boğazlarından"* artandan halka da koklatmaktadırlar. Halkın desteğini almak için yoksulların bu bölüşümdeki payı biraz daha artırılabilir. Geleceğini düşünmeyen Tek Parti Yönetimi bunu bile yapamamıştır. Kendi ayağına kurşun sıkmıştır. Bugünkü CHP bunun acısını çekmektedir.

Birçok aydının zannettiğinin aksine AKP'nin oyların yarısını alması İslamcılığı, gelenekçiliği değildir. Genel başkanının kaşına gözüne âşık olması da değildir. Onun iktidarı döneminde (hangi nedenle olursa olsun ve sonunda ne olacaksa olsun!) refah düzeylerinin yükselmesidir. Doğan Avcıoğlu'nun Türkiye'nin Düzeni kitabında verdiği anlamlı bir örnek vardır. 1945 yılında, uygulanmayan Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu çıktığında her nasılsa Orta Anadolu'da birkaç köylüye toprak verilmiş. O köylüler sonuna kadar CHP'ye oy kullanmışlar. Ecevit'in Zonguldak'ta güçlü bir temel atması da sebepsiz değildir. İşçilerin haklarını gözeten bir kanunu çıkarmasıdır.

Bugünkü CHP, Tek Parti Dönemi'nin nasıl ele alınacağı konusunda bocalamaktadır. O dönemin siyasi yapısını eleştirse bunun kendi aleyhine olacağını sananlar çoğunluktadır. Eleştirilmese dönemin uygulamaları sonuna kadar *"başına kakaç"* olacaktır. Tarihe emekçi sınıfların penceresinden bakmayı öğrenemeyenler veya bir zamanlar bakarken günümüzde bunu unutmüş olanlar, Tek Parti Dönemi eleştirilirse

"Cumhuriyet'in yıkılacağı"

kanısındadırlar. Her türlü dogma gibi bu konudaki önyargılar da bir yana bırakılmalı, gerçek ne ise onu dile getirmelidir. Bu aynı zamanda kendine güvenin ve olgunluğun kanıtıdır. Başına köylü kasketini geçirerek

"Toprak işleyenin, su kullananın"

deyip yollara düşen Ecevit'in yaptığı da bundan başka bir şey değildi.

CHP için yapılacak şey, korkmadan kendi olumsuz geçmişini ele almak, bunu parti içi eğitim olarak işlemek ve topluma da açıklamaktır. Bundan hem kendisi, hem toplum kazançlı çıkacaktır. Bunun siyasete getireceği önemli bir kazanç da bundan sonra ve her zaman toplumun ezilen kesimleriyle birlikte yürümenin, iktidar olmak için bundan başka bir yol olmadığını anlaşılması ve anlatılması olacaktır.

Partinin geçmişi hakkındaki olumsuz izlenimleri silmek mümkündür. Ancak bu kararlı bir özeleştirisi ile mümkündür. Korkulmasın, kitleler kin tutmazlar. (5 Şubat 2013)